

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

ג א מיי פניו מכלות
ישות הלכה כה סמג
עשן מה טושיע אה"ע
סימן ט טעף טו:
ד ב מיי פניו מכלות
מלכה הלכה טו טו סמג
עשן ד טושיע ח"מ סימן
נד טעף ט:

תוספות רי"ד

וליהוש דלמא מפקא עדי
הינמא בהאי כי דינא
וגביא ומפקא כתובתה או
עדי הינמא בכ"ד אחריתא
וגביא. א"ר אבהו זאת
אומרת כותבין שובר.
פ"י ולא מצי איך למימר
א"ר לשובר שוברי מפני
העכברים אלא או תקיע
לי שטרא או לא אית לך
כלום אלא פורעו בע"כ
והוא כותב לו שובר ודלא
כמ"ד בכ"ד דאין כותבין
שובר והכי אסיקא שם
בג"פ ודף קעא ע"ב
דכותבין שובר: ת"ר
כיצד מרקדין לפני
הכלה. ב"ש אומרים

ליקוטי רש"י

בי אהו עדים. ט"ל
נתימא. מאי. הוי.
מאחר שכן עמלן אין
יודעין אם נישת מלכה או
אלמנה מנאל דאין כלן
קול כלל. סהדי שקרי
נינהו. ולא ראוה וילא
נתימא. בתוליה יש
ל"ה ק"ר. מתוך שיש
שמה נתימא נמלה
נזכרים נה בני אדם.
איתרע ל"ה רובא.
דנמלות נישאות דכונן יס
לכן קול מתחם כמו של
אותו רוב וכוון דליכא
למימר הכי ואיכא למימר
הכי המנול מתעברו עליו
הרמיה [רש"י'ם כ"ב ע"ב].

והוא ואין ל"ה קול איתרע ל"ה רובא. תימא דמנן צפיקין [למנן
כח]. אלו נאמנים להטיר בגדלן מה שראו בקטנותן וזכרין
בפלוגתא שילאה בהינמא וראשה פרוע וקאמר צמ"ט כיון דרוב
נשים בתולות נישאות גילוי מילתא בעלמא הוא והשחא היכי מיירי אם

יש לה קול למה לרין שום עדות לרד
נייל בתר רוצא כדפרין הכא ואי אין
לה קול א"כ איתרע לה רוצא ויטערך
שני עדים כשרים וכי תימא דכשמעדי
הוא שראה בקוטנו ואחר עמו חשצין
קול הא פריך הכא סהדי שקרי נינהו
ויש לומר דרוב נשים בתולות נישאות
ערף מרוב נשים הנישאות בתולות יש
לה קול וכי אין לה קול לא יתערע כל כך
רוב דנמלות נישאות שלא יועיל עדות
דראה בקוטנו ואחר עמו:

וליהוש דלמא מפקא ב"ר. ואפי'
ע"י עדי הינמא לא
היה לה לגבות^ט עד שתחזיר לו הכתובה
כיון שיכול לנא לרד הפסד צמה
שנשארה כתובה תחת ידה ולא מיעצא
למ"ד^ז דיכול לטעון אחר מעשה ב"ד
דמפסיד דאם לא יהיה לה כתובה יהי'
נאמן לומר פרעתי אלא אפילו למ"ד
דלא מצי טעין אחר מעשה בית דין
מפסיד צמה שהכתובה תחת ידה שאם
תתבענו פעם אחרת ולא יהיו לה
עדי הינמא יהא נאמן לומר פרעתי
מנה צמנו דאי צמי אמר אלמנה
נשאמין או אם יהא צמקום שאין
מכירין אם היא אשתו יהיה נאמן
לומר פרעתי הכל צמנו דאי צמי אמר
אין את אשתי והשחא שהכתובה צדה
תוליה מנאמרי וכוון שיכול לנא לרד
הפסד אין לו לפרוע: **וזאת** אומרת
כותבין שובר. אע"ג דהכא לא אפשר
דליכא למיחש דלמא תשרוף כתובהה
צעדים והדרא וגביא צעדי הינמא
כדאמרין צמקון ודלמא דהכא
ומפקא צעדי הינמא וגביא למ"ד
הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר
כלום וע"כ וקוק הוא לשובר מ"מ דייק
שפיר דבעלמא נמי כותבין שובר דאי
אין את צמקום בעלמא אנהי שפרע כלן
כיון שיכול לנא לרד הפסד צמה
שהכתובה צדה כדפירשנו:

כותבין שובר. אע"ג דצפרק גט פשוט (כ"ב קעא: ושם)

מפרש טעמא דמנן דלאמר כותבין
שובר משום דענד ליה לאש מלה לאו
דוקא ליה אלא הוא הדין בכל חוב
כמו כתובה דהכא ושטרי מקח דלאמר
התם^ז דכותבין שובר: **מאי** איבדה
איבדה באור. וא"ת א"כ אפי' צמקום
שכותבין הוה ליה לאוקמי ומאי דוקא
לאוקמי צמקום שאין כותבין וכתב לה
איהו ואור"ת דצמקום שכותבין ונשרפה
איכא למיחש שכתב לה כתובה אחרת

דאסור להשהותה בלא כתובה^ט מיהו הוה מצי לאוקומה צמקום שכותבין
ונשרפה אחר הגירושין דליכא למיחש שמה כתב לה אחרת אלא שנראה
לו דוקא: **ותן** איבדה למה ל' אף על גב דלכאורה היינו פירכא
קמייתא דפרין היינו נשרפה יש ליישב דהכי קאמר ותו אפילו אם
נאמר דנשרפה הוי פירצה דנאצדה מכל מקום תקשי איצדה
למה ל' ל' **איתנוסי** הוא דאיתנוסו. נראה דלמירי כגון דליכא
מגו דאי צמי אמרה אין בידי כלום דאי לאו הכי אמאי מהימנא
ואם חלמר בחילוק קליות דאמר לקמן^ט ארמלתא לית לה כסני
דדוקא דבדר שיש טורח כגון חבית דהכא יכולה לומר

והוא ואין ל"ה קול. שאין מעיד עליה שילתה בהינמא: בי אהו
עדים מאי הוי. כיון דחוקה דיש לה קול הרבה הוי יודעין: דלמא
מפקא עדים. עדי הינמא: כותבין שובר. שכשפרע לה כתובהה
מכתוב לו שקבלה כתובהה ויהיה צידו לזכות: זאת אומרת. ודלא

כמנא דלאמר אין כותבין צבא צמקא:
רב פפא אמר. לעולם אין כותבין
דנמלא זה לרין לשומר שובר מן
העכברים^ז ומי שיש לו שטר על חבירו
או יצא השטר ויחזירו או לא יעול
כלום ומתני' צמקום שאין כותבין
כתובה אלא סומקין על תנאי בית
דין^ט שמתקן לצמולא מתחיל ולאלמנה
מנה דליכא למיחש דלנא דהרה
ומפקא לה: דמתני' ל"ה. לרדצי אצרו
ולרדצי פפא: דהפנינה כתובהה. והיא
תועבת מנאמרי והוא אומר אלמנה
נשאמין: רקדו ל"פנינה. אם יש עדים
שרקדו לפניו ציוס נישואים: כוס של
בשורה. המצער עליה סימני בתולות
ולקמן מפרש מאי היא: א"ל. הכי
קאמר כל איצדה כמי שהטמינה צפינו
דמי ולא גביא והכי קמני איצדה
כתובהה הטמינה כתובהה נשרפה
כתובהה אם רקדו לפניו וכו' והכי
פירושה אמרה אצד שטר כתובהה
הרי היא כמו שהטמינה כתובהה
צפינו כדי להוציא ולגבות פעם שניה
ואינה גובה כלום אלא"כ תצא השטר
ואם אמרה נשרפה ויש עדים שנשרפה
דהשחא ליכא למיחש למידי תצא עדים
שרקדו לפניו שזהו סימן לצמולה
ותגבה מנאמרי: מאן דמתני' ל"ה.
לרדצי אצרו ורב פפא דאצרייתא:
כ"ל שכן אמתניתין. דכיון דאצרייתא
דקמני צהדי איצדה כתובהה גביא
ועלה קאמר רב פפא דלא גביא
ומתקן לה דחלא קמני איצדה כתובת'
הרי היא כמו שהטמינה וכשנשרפה
הוא דקא גביא ולעולם אין כותבין
שובר כל שכן דלמתני' איכא למיחש
פלוגתא דרב פפא דא"ר אצרו למימר
דצמקום שאין כותבין כתובה עסקי'.
ומאן דמתני'. פלוגתא דרב פפא דא"ר
אצרו אמתני': אב"א אבריייתא א"א.
מתני' ליה דודאי שמעינן מניה דכותבין
שובר דהא צמקום שכותבין כתובה
עסקינן: כי קושין. דקמני איצדה
כתובהה ולא יתח"ל לשנוי שינוי
דחיקא למימר איצדה כתובה' כהטמינה
כתובהה קאמר: בין ד"א אפשר.
כגון צמקום שאין כותבין כתובה
וגזות על פי עדים ויש לחוש לשמא
תלך לנ"ד אחר ותצא עדים אחרים
ותגבה פעם שניה ודאי כותבין שובר:
ראויה היתה זו לכאב' בתרומה. אי
נישאת לכהן דתולה שלמה מנאלת
ולא צעולה שתפסל לכהן מחמת זנות:

מתקין ל"ה רב פפא. ומה זו עדות ללא נישאת אלמנה: אב"א. אי נישאת
כשהיא אלמנה לכהן הדיוט מי לא אכלה בתרומה: זו ראשית. צעילה
ראשית: זימנין דתפסה מאתים. בלא בית דין וכי צעין לאפקוק
מניה משום דאין עדים שהעבירו לפניו אמרה איתנוסי הוא דאיתנוסו
שכורים היו מאונסין יין המשמה הלכך השחא אהו עדים שהעבירו
לפניה פתוחה ותו ליכא^ט מ"ד: **ביצד** מורקדין. מה אומרים לפניה:
כמות

כלה

גליון הש"ס

גמ' אי כל הנישאת.
כעין זה מה דף כט ע"ב:

הנהגות וצינונים

א) בכת"י
הנישאות בתולות יש
ל"ה קול: ב) "בהאי
בית" ליתא בכת"י
ובדפוס' ונוסף ע"פ
המהרש"ל וצ"י רשב"א:
ג) ש"י גורסין "ותו
איבדה למה ל' ושעות
הוא דהא פרכין: "היינו
נשרפה" [ועי' תוס']
ובנפשו דדוקני לא
גרסין לה (חידושי
הריטב"א ע"ש), וכן
הנ"ל בכמה כת"י: ד) ש"י
גורסים [וב"ב בכמה
כת"י] עד דאמרה
נשרפה כתובהה, והיינו
דהיא צמנה נאמנה,
דפי' בארוכה ברשב"א
וראשונים ובשיטתם:
פלוגתא הראשונים בהו):
ה) בדפוס' נוסף בלשון
הפסקא אם יש עדים
"כאשר מכל אלו
כתובהה מאתים"
[ולפי' הקושא על
הברייתא], וכן מהר"ם
(בדפוס') ובכת"י ליתא
ש"י ע"ש] מתק הדין
חבית ב"ר (קא) על
המשנה), ובכת"י ליתא
הקושא על רב פפא
וכמו שפירש הרמב"ן
והרא"ה ועוד ראשונים,
ועי' בשיטת' עמוד
בזו [ועי' ע"פ]
והושע ובחי' רע"א):
ו) בכת"י ולא ינחא
ל"ה לשנוי וכו'
למימר איבדה כתובהה
בהפנינה ל"פנינו דמי
(והוא סוה"ד: [I] ותו
ליכא ל"מחש' מידי
כת"י): ט) תוס' שאני
לא היה ל' לפרוע.

(א) [סנהדרין דף יד. א.]
(ב) לקמן עז. ג. [שמואל]
(ג) פ"א ע"ש. [ד] קדושין
לכ: סוטה מא: סנהדרין
יט. ה. [ה] נשם ונסנהדרין
כז. א. [ו] מגילה ג. כט. א.
ז ע"י מגילה יג.
ח ע"י חוס' לעיל ד:
ד"ה פוקסת (רש"ש)
ט עמוד ב' וע"ע 'חוס'
שם, [י] 'עירובין ח. א.
כ [גרות ד: עירובין
כא:].

גמ' מרקד אתל'ת.
ירושלמי פ"א דפאה על
מחני' א' ובסיני קפח
ועוד נמ"ר נראשית פ'
נט: תוס' ד"ה מבטלין
וכו' הגדול שימושה.
נרכס 77 ז ע"ב:

(א) מדבר שקר תרחק
ונקי וצדיק אל תהרג בי
לא אצדיק רשע:
[שמות כז]

[כ] בכמה נוסף דרבינו
 (ועי' רש"י) **[ב]** במצור
 ערך חמש הארץ ככמה
 על המלות אלה בכמה
 ארבעים קח נא צמין
 (ג'ליון) **[ג]** נציל
 תהיה וכן ארבע
 במליון (ג'ליון) ויכח
 כאן בכתי' וראשונים
[ד] בכתי' נוסף שלש
 סמרטוטין שמתגמגמין
 ואינו
 פושטין ההלכה
 ברווחות כי אם
 בפוקא ודבריהן
 אינם מכוונים ופוסקין
 זה אחר זה, וכן
 לקוטי רש"י **[ה]** נדיל
 העורן כפרץ חמה
 מפיסין שבעין חמשה
 במסכת ועיי' שם
 כהנדרון שבעין משלש
 חמסין שגליון לומר
 עצמן תורתן (ג'ליון)
[ו] נמאנע זה סוף
 הדברין הגהה' היא זו
 רש"י (ג'ליון) אבל
 ברש"י כתי' הנוסח
 טורמוסין לא יאחפרם
 וינציל **נראה** לפרש
 טורמוסין כי יהיה אדם

בכ"ר וכו' נמשאנא
דמטורחא שפירשנא
אנשי ויקם תורמוסין
המלכותין מרסם וזה
שמתקבצין כתרומם וזה
שהוא מר ואין ביכלם
למקא אלא כמורה
כדאמרין (ברכות לא
ע"כ) ששולקין אותו
בעצ מנמים כן
המלכים מיהשבו
לפניו אינן מבינים
דביו אלא כמורה
לפשיטא וידע השבט
ולתקן הקשיות
שמקשין לו (ועי' ביצה
כה ע"כ) [1]
בכ"ר הגירסא (לשון
טורמוסין, ופשיטא
הריגונו שם ופשיטא

פד: שופרים דר' אבהו
לימין או לשמאל ולא נראה
תלמוד בבלי <עור

ה' א טושי'ע אדע'ס קימן
 כ סק'פ' א'
 ו ב מ'י פ'ו מלסולס
 דעו'ס אלס: א'
 ג טושי'ע אדע'ס קימן
 סק'פ' ב':
 ד מ'י פ'י'ד מ'ל'ס א'
 זלס'ס א' סמ'ט עש'ן
 דרז'נ' ג טושי'ע אדע'ס קימן
 ש'ס וטושי'ע אדע'ס ס'ס
 סק'פ' ד':
 ז מ'י פ'י'ד מ'ל'ס א':
 ח מ'י פ'י'ד מ'לסולס מ'י'ס
 אלס'ס א' סמ'ט עש'ן א'
 טושי'ע אדע'ס קימן
 סק'פ' ה':
 יא מ'י פ'י'ד מ'לסולס
 מלס'ס אלס'ס א'
 עש'ן א':
 יב ה' א' ב' מ'י פ'י'ד
 מלסולס אלס'ס א'
 וזלס'ס א' טושי'ע אדע'ס קימן
 סק'פ' ו':

כלה כמות שהיא. פ'
לפי יפיה וחשיבותה
מקלסין אותה ולא כמה
שאין בה: ובה"א כלה
נאה והחסודה. חוט של
חסד משוך עליה
ומראיתה נאה פ' נאה
בעיני הבריות: אמר
ב"ש לכי' לדרכיך לה'
שהיתה חגרת א' סומא
אומרים לה כלה נאה
וחסודה והתורה אמרה
מדבר שקר תרחק אלה'
כ"ה לדרכיכם מן שללח

דדקך ארץ אמר ר"ע תחלה תשמישי
לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך
בדרך ותלמידי את מורה ונטפליני זו
ד' מילין עד שהבאתי לבית הקברות
וקברתי וכשבאתי והריתי דברי לפני
ר' ארי' ר"י הושיע אמרו לי על כל פסיעה
ופסיעה כלילי שפכת דם נקי ור"ל
ידהם לאו משום דיטול מורה אלא
משום דמת מורה קנה מקומו והיה
לו לקבורו במקום שמתו וכן משמע
בנחום' שמחות (פ"ט) דקאמר מת מורה
קנה מקומו^ט והעובר על דברי חכמים
חייב מיתה^י וכן אמר ר' עקיבא תחלה
תשמישי כו' והר"י יהודה מקורב"ל^י
תירץ דהם משום דיטול דיטול עמו
משום שח"ת קאמר^י גדול שימושה
יותר מלימודה: **להוצאת הבת.**
אלא בנות מורה איירי אלא בכל הממס'
אח"כ^י דבצ"ק דמגילה (ק"ג א: וס'^י)
מורה אומר פשיטא דמת מורה ותלמוד מורה
ממת מורה עדיף דחתיא מבטלין מ"ל
אלא דמת נקט מת מורה אגב מילת
אלהאיהוי דהם דהו"ל דווקא מת מורה
יהא דאמר באלו מגלתין (מ"ח ק"ג א:)

ותרין השאר פירוש חצרותא שנחלקו
בשעת הוצאה כולם נריכין לבא:
אבל

ימים. פירבוס. לשוער שיר הוא לבלה נאה שמעלה ויזים הם למחיצה. פרמיטיון. לשון הפנים כמו שר פרמיטיון. לשון שמרטוט כלומר שאין וטנטים מעל רעמידה. שוא נעמי. מברית. מביא על שם דלמארין בנהדרין ונכחיות דנקי אמחה דזי קי דהורא. על שם שהיה גדול בני דלמארין בנהדרין. מחפלת ומחפשה לכמה דרכים ושם פגע בנביא ואשים משער העיר דזי דלמארין מוקם

הקודש מא

כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים כלה נאנה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה⁶ הרי וחסודה והתורה אמרה⁸ מדבר שקר תרחק ואמרו להם ב"ה לב"ש לדברים מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגנו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמר הכי משרו קמו כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא

פירכוס ויעלת חן ⁽⁶⁾ כי סמכו רבנן לרבי יודא
 וישורו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכוס
 ויעלת חן כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי
 וישורו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא
 ללא תסמכו לנא לא מן סרמיסין **ולא מן**
סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן
 שורמיסין ⁽⁷⁾ ר' אבהו כי הוה אתי ממתבתא
 לגבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה
 ומשורשין ליה הכי רבא דעמיה ומדברנא
 דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתיך לשלם
 אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה

גִּטּוֹל בַּד שֶׁל הָדָם וּמִרְקָד לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְאוֹמֵר
כִּלְכֵּה נָאָה וְחִסּוּדָה רַב שְׂמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק
מִרְקָד אֶתֵּלֶת א"ר יוֹרָא קָא מַכְסִּיף לִן סָבָא
בִּנְיָנָה נִפְשִׁיָּה ^א אִיפְסִיק עֲמוּדָא דְגִּזְרָא בִּין
דִּידֵיהּ לְכוּלִי עֲלֵמָא וְגַמְרִי דְלֵא אִפְסִיק עֲמוּדָא
דְגִּזְרָא אֵלָא אִי לְחַד בְּרָדָא אִי לְתֵרִי בְּרָדָא
א"ר יוֹרָא אֲהֵנִיָּה לִיה שׁוּטִיתִיה לְסָבָא וְאִמְרִי
לֵה שְׂמוּתִיה לְסָבָא וְאִמְרִי לֵה שְׂמִיתִיה לְסָבָא
רַב אַחָא מִרְכִּיב לֵה אֶכְתַּפִּיה וּמִרְקָד אִמְרִי
לִיָּה רַבְנָן אֲנִן מַהוּ לְמִיעֵבֵד הֵכִי אִמְרֵהוּ אִי
דְמִיִּין עֲלִיכּוּ כְכִשּׁוּרָא לְחִי וְאִי לֹא לֹא א"ר
שְׂשִׁמּוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי א"ר יוֹנְתָן מוֹתֵר לְהַסְתַּכֵּל
בְּכַפֵּי כֹלָה כֹּל שְׁבַע כְּדִי לְחַבְבָּה עַל בַּעֲלָה
וְיֹלִית הִלְכְּתָא כּוּוֹתִיה ת"ר ^א מַעֲבִירִין אֶת
הַמֶּת מִלִּפְנֵי כֹלָה ^ב וְזֶה הוּא מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
אִמְרוּ עֲלֵיו עַל אֲגֻרִפִּס הַמֶּלֶךְ שֶׁעֶבֶר מִלִּפְנֵי
כֹּלָה וְשִׁבְחֻהוּ חֲכָמִים שִׁבְחֻהוּ מַכְלָל דִּשְׁפִיר
עֵבֶר ^ג וְהָא א"ר אִשִּׁי אִפִּילוּ לְמַד' נִשְׂיָא
שְׂמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מַחּוּל יִמְלֹךְ שְׂמַחַל
עַל כְּבוֹדוֹ אִין כְּבוֹדוֹ מַחּוּל דֹּאמֵר מַר ^ד ^ה שׁוּם
חֲשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ שְׂתֵהָא אִימְתוּ עֲלֶיךָ פִּרְשֵׁת

תלמוד תורה להוצאת המלך ולהכנסת בלע
אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת
ם אמורים "כשאין עמו כל צרכו אבל יש
מה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני
י ושיטא אלפי שיפורי ואמרי לה תלסר
שיפורי עולא אמר כנון דהייצי גברי מאבולא
א רבי יוחנן אמר 'נפילתה כנתינתה מה
תה בששים רבוא 'וה'מ למאן דקרי ותני
אבל

מלאכה ומוקי לה דדליכא חצרותא חבל אי איכא חצרותא
צמת שלה צפני עומה היינו שלא בשעת הולאה

[illegible]

כמות שדיא. לפי יופיה ומשימות
חסד משוך עליה: "מכאן אמרו. מדב
דעתו של אדם מעורבת עם הבריות
משורו. משוררים: לא בחלף. אינה

המאדים את הפנים: פירבוס. קליעת
שער¹² ו לא כחלה ולא שרקה ולא
פירכקה והרי היא יעלת חן: כל מן
דין. כל כמות אלו הוו סוממין לנו
לקרומן רבי ולמנוחם דיימין: **סרמיין**.
מסרסין הלכות ציפך טעמייהו:
סרמיין. לשון סמרטוטסין¹⁷: **סרמיין**.
אומרים תחמיטת הטעם¹⁸: **סורמיין**.
לא אחפפוש: **טורמיסין** כי היא
דלמך צד"ר (פ' מ"א) על טורמיסין¹⁹
למיקרב למסאנא דמטרוניחא אנשי
ייקנסו: **טמתיבתא**. מצית
המדרש: **רבא דעמייה**. נשיא צעמו:
במסכת סוטה פ"ד ע"ב.

מִדְּבַרְנָא. מֵהֵכָּל: בְּיָד מַחֲזִיק לְשֵׁם
 בְּרוּךְ זוֹכֵר לְשׁוֹם: בּוֹצִינָא דְּהוּרָא. עַל
 סֵהִיָּה קִלְחָתָא פְּנֵי מַנְזִיק מְדַלְמִנֵּי
 צִצְיָא (דף גמ.) שׁוֹפְרִיה דְּרַבִּי אֶבְרָהָם
 מַעֲזִין שׁוֹפְרִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן^ט דְּנִפְקָן
 וַיְהוּרִיחַ מִיְּמֵיה דְּמַפְרַשׁ הַחֶסֶם:
 אֲתֵלֶת. שֶׁלֹּם דִּין זוֹרֵק אַחַת וּמִקְבֵּל
 אַחַת: מִכְּבִּירָא דִּין כַּבֵּא. שׁוֹמְלוֹל כִּכְנוֹד
 תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְנוֹהֵג קְלוּת רֵאשׁ
 עֲצֻמָּה: שׁוֹטוּתִיה. שׁוֹט טַל הַדָּם
 שֶׁהִיא מִרְקֵק טַ: שִׁיטוּתִיה. שְׁטִימוֹ
 וּמִנְהֵגוֹ: שְׁטוּתִיה. סֵהִיָּה מִמְּנֵהָ

שטוס: מרבים לה אכתפיה. אלה הכלה: כי בשורא. בקורה עלמא שאין אום מההרץ עליה: אַחבבה. כשוראה הכל מסתמלים זה וננס ופייה בלנו: מבשירין. שכלה יואה מביט אביה לבית חתומה ונושא ומת יואלס וזו וזו אכולמנה הרבה אום רואין להמערב מעבירין את המת (אפילו) דרך אחרת: אפילו א"מ"ד. פלוגמא צפרק קמא דקדושין: שום תשים ידך מלך. ישראל חסירו ששימו עליהם שימות הרבה כלומר שחא אמתו עליהם הלך אין כבודו מחול שפליקר ריבה הכבוד שימות שערב מלפניה אלא כאליו הוא ארך לפנות לאותו הדרך: שיפורי. מכריזין עליו שיצואו לכבדו: דחייצי גברי מאבולא אפריא. משער העיר ההיא מן עד הקבר: נשיאתה. של מורה ממנו כנחיתה בסני נטילתה היינו כשמת ומלמודו בעל: אמן דקרי. מקרא. ותני. משנה אצל עדין לא שנה לתלמידים: אצל

הדרכים הואי תני רבנן (א) מ"ב
אמרו עליו על רבי יהודה בר
המת ולהכנסת כלה במה דר
עמו כל צרכו אין מבטלין
משמיה דרב תריסר אלפי ג
אלפי גברי ומניניהו שיתא אל
ועד סיכרא רב ששת ואייה
נתינתה בששים רבוא אף נ
מת צעיר כל צני העיר אסורים נעש
צני העיר לתצרות שמעוק כל א

אנשי חסד תרגום אדם בלעיל (משלי ו יב) בר נש טלומא ועי' במעורר לשון
 כ"ב: פ' קאמור אלוהים טעם דר' יוחנן דא חשיב שופריה דר' יוחנן וטעם
 זכור אפשי ליה דלומד דאין מעין שופריה ידעב אב ברשיי ליה ויחנן שמי
 מזה ליישב ולחננו באופן אחר (גליון: ט) חזית "הרה" ליתא כח"ח
 שקדא וכו': ט ציל דבמסכת דרך ארץ חוטא פ"ח (גליון: ט) בתורי
 פד: שופריה דר' אבה מעין שופריה (דר' יוחנן) (דעקב אצטו). בריר בתי
 לויין לא למחלל על גולה ומחנה מלפני חללה (שמי' מה"ק בשמקין). ודבנב
 תלמוד בבלי (עו' נחמד) - טז תובתו' - למחמד

פ ת ח כתובות פ"א עינים ריז

ודע דהרב כנה"ג חלק א"ח בדף אחרון כתב דנסחא זו דגרסינן דק"ל הלכה כר"ג בדיני אינה מן הש"ס רק הגהה מבחוץ ומה נמשך להלכות הרי"ף שהגיהו כן והאריך בזה ע"ש באורך ודבריו תמוהים כמ"ש אני בעניי בס' הקטן ברכי יוסף א"ח ס' נז"ר ע"ש ושם הזכרתי דאחז"ר נדפס ס' יד מלאכי וראיתי שתמה עליו באות קס"ג :

לא מפיה אנו חיים. כתב רבינו מהר"ח זלה"ה ששמע מרבינו הגדול האר"י זצ"ל שהתוס' נסתפקו בלשון הוה דהל"ל אינה נאמנת ומה הלשון אומרת לא מפיה אנו חיים וחכם גדול קדמון ביאר הדבר דעל ג' דברים העולם עומד ואחד הוא האמת ועל זה אמר לא מפיה אנו חיים כלומר אם היתה אומרת אמת היינו ממש חיים מפיה כי העולם מתקיים על האמת היוצא מפיה אבל זאת האשה משקרת נמצא כי לא מפיה אנו חיים וכן דרך רז"ל להודיע דרשות באמצע ז' בריהם אגב גררא ששיחת ת"ח צריכה תלמוד עכ"ד : [ועל דרך זה יש לפרש במ"ש מהר"ח זצ"ל והבאתי לעיל בהגה"ה למסכת שבת דף קי"ט ע"ב במ"ש אין העולם מתקיים אלא בהבל תשב"ר דבהבל תורה מתקיים העה"ז והבל הגדולים שפעמים מדברים דברי הבאי ודיבור אסור הם בונים מכאן וסותרים מכאן נמצא שדיבור אסור הוא מחריב העולם וי"ש לא מפיה אנו חיים כי מדברת שקר וח"ו נמוגים ארץ וכל יושביה. רק דאיכא הבל תשב"ר ודוק] :

פרק ב' האשה שנתארמלה

ושם נאמר כיון דשמע הדין תניא דתני חכם חתן נשיא גדולה מכפרת קבל עליה. וכבר נודע דלמ"ד ענוה גדולה מכלם והיא עיקר כל המעלות כנודע ומאחר דר' זירא ידו אחזות בעקב ענוה היא העולה למצוא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם וא"צ ליופי אחר ממדות ושלמיות כי הענוה פנת יקרת וכל המעלות נגררות אחריה וי"ש לא כחל ולא שרק ולא פרכוס ויעלת חן כי כשיש בו ענוה סגי למצוא

אומר כתובת אשה אינו מדברי תורה אלא מד"ס וכו' לסוף ריהטא משמע דלרשב"ג כתובת אשה מדאוריתא ממש אך התו' בסוטה דף ז"ך ע"א ד"ה איש איש והרמב"ן בחידושו [הם הנדפסים במיץ על שם הרשב"א ואינם אלא להרמב"ן] בשילתי המסכתא כתבו דמדקאמר מכאן סמכו מוכח דאינם דאוריתא ממש וכו' והרואה יראה דיש הפרש בין התוס' להרמב"ן כאשר המעיין ישר יחזה וכבר רמזתי זה בקונטרסנו זה לעיל בשביעית פ"ט משנה א' בס"ד ע"ש ודוק הטב : ע"ב. היינן מכפר היינו מזיח מזיח גזרות ומכפר עונות. אפשר לומר כי ידוע דע"י עונות האדם נבראים מקטרגים ואם יש כמה חוטאים ויש כמה מקטרגים זה גורם לגזור גזרות על הכלל ועל הפרט ואלה המקטרגי' תדיר שואלין דין לעשות נקמה להחוטא. ועל ידי הקרבנות מסלק המקטרגים ויסתם פיהם ואז מזיח גזרות דאין שואל דין ומזיח את העולם כלל ופרט. ואח"ך מחבב לישראל וזוכר רחמיו ומכפר העונות לגמרי כרחם אב על בנים וכל האמור הם הקדמות ידועות מרז"ל והארכנו בעניוננו בהם במקומות אחרים בס"ד :

דף י"ג ע"א. דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דק"ל הלכתא כר"ג בדיני ובהא אר"י אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל וכו' הקשה הרב חוות יאיר ס' צ"ד דף צ"א ע"א ודף צ"ג ע"ב דמאי מקשה הש"ס הא לא נכללו הכללים רק בסתם אך כמה זמני פוסק הש"ס נגד הכלל ובמ"א כתבתי בזה :

דף י"ז ע"א. כ"י סמכו רבנן לר' זירא שרו ליה הכי לא כחל וכו' יש להעיר דאמאי שרו לר' זירא כמה דהו' משרו קמי כלתא. ותו דלא שייך כל כך בסמיכה. ואפשר במ"ש פ"ק דסנהדרין דר' זירא הוה מטמר מלמסמכיה דא"ר אלעזר תוי קבל וקיים כיון דשמע להא דא"ר אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא איכ' מוחלין לו על כל עונותיו אמציה ליה אנשיות. ובירושלמי דבכורים איתא נמי להא דר' זירא

עינים

כתובות פ"ב

פתח

כדי שהמון העם יחיה להם פחד ויתקנו מעשיהם לזה היה בטכסיס ראש ותוא לא עשה אלא לפנים והו רבא דעמיה מה שהיה בסוג רבא דעמיה לא מלבו רק שהיה מדברנא דאומתיה והיה מוכרח מפני העם כדבר האמור :

(ח) גם אפשר דיש הפרש בין הנהגת הראש לתנהגת מנהיג העם כי וראש יש לו יותר כבוד ויקר הערך יותר ממנהיג בעלמא ור' אבהו מענותותיה בשגם היה ראש מר גיתו רבא דעמיה לא היה מחזיק עצמו לראש רק מדברנא דאומתיה כמו מנהיג שאין לו מעלה כל כך :
(ו) ובסגנון אחר אפשר במ"ש פ"ק דסוטה לא הו עיילי ליהודה במתיבתא דרקינא ואל עמו תביאנו למדנו כי עמו נקראים בני הישיבה ויתכן כי מצדקת ר' אבהו ומענותותו הגם שהיה ראש ישיבה לא היה מראה רבנות אלא להדיטות לא לת"ח והו רבא דעמיה שהיה רב לעמיה הם בני הישיבה ועכ"ז לא עליהם היה מראה חשיבותו כי אם מדברנא דאומתיה המון העם לא לעמיה שהם הת"ח :

(ז) ודרך פשוט אפשר דהיה רבא דעמיה הם בני עירו ומצודתו פרוסה על שאר העם מישראל שהם במדינות אחרות אשר בממשלת הקיסר והיינו מדברנא דאומתיה על כללות אומתו ישראל הנפוצים במקומות אחרות וק"ל. וזאת היתה למסדר התלמוד לקבוע הגי מילי שוררו הנשיים אמהתא דבי קיסר אשר גודמן בפיהם לשון זה וכסומא בארוכה יפה שיחתן : אמרו עליו על ר' יהודה בר אלעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה יש להרגיש מ"ט לקח בד הדס והריקוד בב"ד יהיה. ואפשר במ"ש פ"ק דמגילה אסתר ירקרקת היתה כהדס וחוט של חסד משוך עליה. והנה בסוגיין כתוב בשיטה מקובצת וז"ל כל הכלות משבחין אותן כן כלה נאה וחסודה פירוש בעלת חן וחוט של חסד משוך עליה רש"י מהדורא קמא. פי' לפי דאפי' שהיא כעורה אפשר בחוט של חסד כדאמרינן גבי אסתר עכ"ל. וידוע דר"י בר אלעאי תוא

חן רדא קני מה חסר. ובכלל ענותנותו דמאי דאמצי נפשיה ויינו משום דמחלין לו על עונותיו והו מענותותו ולדמוז זה כחדא שריי"ן שירת הכלת לרמוז בהאי דאמצי נפשיה היינו שהשווה עצמו לחתן וכלה דמתכפרין ולחכי קביל עליה והכל לפי רוב הענוה כי לא היה צריך לזה דצדיק גמור הוא :

רבא דעמיה מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא וכו' יש להרגיש דאמאי סדרו זה בתלמוד ומה חכמה יש בזה. ואפשר דבדברי הגי אמהתא דקיסר אף שהם לא כיונו האלהים עשה כי שבח יתנו לו לפי כבודו דר' אבהו. והוא כי לפעמים אפי' ריש גירותא משמיא אוקמוח כי קרא ה' לפרנס תוא הדב"ר אחד לדור הגם שלא היה ראוי לפי חכמתו להיות לראש שעתא קיימא ליה לרעות ביעקב ויהי להם לראש. לא כן רבי אבהו כי מצד חכמתו ראוי לראש והנה צור"ף דהמני"ה רחמנא להנהיג העם וז"ש רבא דעמיה שמצד חכמתו הוא ראש כי ר"ב הוא זוכה להיות מדברנא דאומתיה ולא מצד שהוא מנהיג לחוד היה לראש :

(ב) ונוסף עוד כי זכה לתורה ולגמילות חסדים והגיע לפרקו האיש מקדש ומישר הדורים וזכה לגר מצוה ותורה אור והו רבא דעמיה בתורה ראש ישיבה וגמילות חסדים מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא גר המאיר כי בשתים עלתה לו גר מצוה ותורה אור :

(ג) ובסגנון אחר כי יעלה על לב דהא דהו מפלח בי קיסר יוצא בגרעון שמאכד הזמן וכאשר ר' אבהו עצמו חש לזה כמשד"ל דבעת סילוקו אחו ליה י"ג נהרי דאפרסמא דכיא ותמה כל אילין דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי והו רבא דעמיה מדברנא דאומתיה בין בהיותו רבא דעמיה ראש ישיבת ועוסק בתורה בין בהיותו מדברנא דאומתיה. הוא בוצינא דנהורא כי תורתו ומעשיו הן מהיריין ותתענג בדשן נפשו י"ג נהרי דאפרסמא :

(ד) ועוד כלול בזה דר' אבהו ענותנא הוא וכמ"ש בסוטה דף מ' ואלו לא היה מטעם שהוא מנהיג לא היה מקבל להתנהג בטכסיס ראש אך

דהעולם נידון אחר רובו לא שייך אלא בעוה"ז, אבל בעולם הבא, כל אחד ואחד נידון בפני עצמו, והתורה לא דיברה על הפרט, אלא על הכלל, ועוה"ב לא שייך על הכלל רק על הפרט.

הטעם שיש צדיק ורע לו, הוא משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכן ברשע וטוב לו הוא ע"מ להאבידו מעוה"ב, וכ"ז שייך רק על הפרט ולא על הכלל ותתישב בזה עוד, התימה דהא ידוע שנמצא בעולם צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, ואילו בכתובים מפורש, כי בכל עת שעשו ישראל הישר בעיני ה' שקטה הארץ, ובשעה שעשו הרע בעיני ה' נפלו לפני אויביהם. והתשובה לזה היא, כי הטעם, מה שיש צדיק ורע לו, הוא משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכן ברשע וטוב לו, מפורש בתורה (דברים ז', י') "ומשלם לשונאיו אל פניו — בעוה"ז, להאבידו — מעוה"ב" כפירוש רש"י שם. וכל זה לא שייך אלא על הפרט ולא על הכלל, דבפרט שייך לומר שיקבל גמולו בעוה"ב ולא בעוה"ז, אבל על הכלל, אין דינם רק בעוה"ז, ולא בעוה"ב, ומשו"ה על הכלל מוכרח להיות תמיד, רשע ורע לו, צדיק וטוב לו.

"לא תסמכו לנא מן סרמיטין"

"כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן. כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי שרו לחו הכי כל מן דין וכל מן דין סמכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיטין ולא מן סרמיטין (סמרמוטים)" (כתובות י"ז, ע"א)

הסמרטוט, כשלעצמו אין בו חשיבות מאומה לפי שאינו ראוי לשום שימוש וחסר ערך. רק לפעמים כשצריך לסתום חור בכותל או בחבית, מנצלים גם אותו. והנה כל רב בעירו מחויב לפעול ולעשות, להגדיל תורה ולחזק בדקי הדת, כי לכך נבחר ולא רק בכדי שלא ישאר כסא הרבנות פנוי. אחרת כמוהו כסמרטוט שסותמים בו חור, שממלא את החלל הריק, ועליו ועל שכמותו קראו חז"ל "לא תסמכו לנו מן סרמיטין" (רבינו, בשם רבי נחום שפירא, "העילוי מדוקשיין").

מפי השמועה⁹

פג ש ע ו ר י מ כ ת ו ב ו ת ק ו ב ז

אסור לו לזלזל בכבוד התורה, ואף דהרב שמחל על כבודו מחול, צ"ל דדעת הרא"ש כמ"ש הריב"ש סי' ר"כ בשם הראב"ד, דעל בזיונו אינו יכול למחול, אדרבא אסור למחול וכן לענין אביו עיי"ש, אמנם מדנחית עמודא דגורא מוכח שעשה כדן ואין בזה משום בזיון התורה, ובמשנה ברורה סי' ר"נ הביא מפמ"ג, דדוקא באבידה שאינו ניכר כי הוא עוסק במצוה, אבל במקום מצוה הניכרת מותר, וה"נ ניכר שהוא עושה כן מפני שמחת המצוה, כמ"ש גבי דוד ונקלותי עוד מזאת וגו', אבל צ"ע דא"כ מ"ט דרבי זירא, אבל באמת אין ראיה מהכתוב אצל דוד דבמצוה שבין אדם למקום לא שייך למיפטריה משום זקן ואינה לפי כבודו, אבל בשמחת חתן דהיא מצוה שבין אדם לחבירו, דזקן ואינה לפי כבודו פטור בה, אפשר דאיכא איסורא גם במצוה נכרת לר' זירא, ובתוד"ה פרשת דרכים וכו' לתורה החשובה ממנו, וזה כמ"ש בחוס' שבועות ל' דכבוד התורה עדיף מכבוד המלך, אבל בתירוץ אחר כתבו שם דכבוד המלך עדיף, ותיקשי דנימא גם הכא מצוה שאני, ואפשר לחלק כנ"ל בין מצוה שבין אדם למקום למצוה שבין אדם לחבירו, ובעיקר פירכת הגמ' מכלל דשפיר עבד, ומשמע דאסור למלך למחול על כבודו כיון שאין כבודו מחול, ולכאורה אף דהעם חייבין בכבודו אף לאחר מחילתו, אבל איזה איסור יש על המלך בעצמו, דמצות אימת המלך מוטלת על העם ולא על המלך, וצ"ל דהמצוה היא משום כבוד המלוכה, וגם המלך בעצמו מוזהר בזה לחלוק כבוד למלכות.

מח) מבטלין ת"ת להוצאת המת אם אין עמו כל צורכו, וקשה איזה חידוש יש בהוצאת המת ובהכנסת כלה יותר מכל המצות דג"כ דינא הכי, כמבואר בגמ' מועד קטן ט' דאין מבטלין ת"ת במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, והיכא שא"א ע"י אחרים מבטלין ת"ת מפני כל המצוות, ומ"ש הוצאת המת והכנסת כלה דנקט הכא, ושמא י"ל דאע"ג דיש עמו כל צורכו מ"מ יש בריבוי אנשים ריבוי מצוה, כמו שכתב הר"ש ריש מס' פאה מהירושלמי לענין דברים שאין להן שיעור, וס"ד דגם בשביל זה צריך לבטל מת"ת דדמי לא"א לקיימה ע"י

ולקמן כ"ג ע"ב הביא בשיטה בשם ספר ההשלמה שחקר בזה, ולכאורה נראה בטעם מחלוקת זו, דתלוי בעיקר הטעם דהך דינא דהפה שאסר, דאם הוא מטעם מיגו לא מהני לאחר כ"ד דמיגו למפרע לא אמרינן, וכן הוא בתוס' ב"ב ל"ד, אבל אי נימא דאינו מטעם מיגו, אלא דינא אחרינא הוא דכיון שלא נאסר אלא על פיו נאמן להתירו לא בעי תכ"ד, ומדברי תוס' בפירקין במקומות הרבה מוכח דהוא מטעם מיגו, אבל מדבריהם ב"ב קכ"ח מוכח דאינו מטעם מיגו, (עיי' בחי' לב"ב אות תכ"ו) וקשה מהא דפריך בסוגיין מכדי האי מיגו והאי מיגו מ"ש האי מהאי, וא"כ מוכח להדיא דאינו דין אחר אלא מיגו ממש, דאל"כ אין מקום לקושית הגמ', ושמא י"ל לשיטה זו דזהו גופא משני בגמ' אין שור שחוט לפניך היינו דהפה שאסר אינו מטעם מיגו, כעין פירש"י דמחלק בין מיגו דאי בעי שתיק למיגו דאי בעי טעין, ולשיטה זאת נפרש תירוץ הגמ' דאינו מטעם מיגו כלל.

מד) כיון דרוב נשים, ופירש"י קרובה טענתה להיות אמת יותר משלו וכברי ושמא דמי. ומשמע דטעמא דברי עדיף, משום דקרובה טענתו להיות אמת יותר, וקשה דהא הכא איירי בברי גרוע ושמא טוב ולא שייך האי טעמא.

מה) תוד"ה כיון וכו' לרב פריך. אבל לשמואל הא לא מהני רובא. וקשה מהא דנאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנו, משום דגילוי מילתא בעלמא הוא כיון דאיכא רובא, ומאי מהני רובא, ותיקשי מתניתין לשמואל, וכבר הקשה כן באור זרוע פ' שור שנגח הפרה אות רי"ז ולא תירץ.

מו) ע"ב. כיצד מרקדין לפני הכלה. לכאורה משמע מלשון זה דעיקר המצוה היא לשמח את הכלה, אבל אין לזה טעם, דאדרבא איהו מיפקיד בפ"ו ולא איהי, וכן משמע מלשון הגמ' ברכות ז' דשמחת חתן היא המצוה, אבל כבר פירש"י כאן, "מה אומרים לפניה" והכל בשביל החתן, לשבח את מקחו, כמ"ש להלן, "מי שלקח מקח מן השוק" וכו'.

מז) דף י"ז. א"ר זירא קא מכסיף לן סבא. מזה נראה כמ"ש הרא"ש פ' אלו מציאות גבי זקן ואינה לפי כבודו, דכיון שהתורה פטרתו

קלט

ביאור הרד"ל

פרקי דרבי אליעזר פרק טז

ביאור הרד"ל

שזכה להן הנהנה מסעודת חתן כמ"ס צרכות [ה] ויא. והר"ן פ"ק דכמוצות הציא משם הפר"א ג"כ לענין שאינו עושה מלאכה כו', אבל נראה שהוא ט"ס, וייתור לשון דברי הר"ן, כי דבריו מועתקים מלשון חדושי הרמב"ן (בדרך הר"ן תמיד), ושם מביא שזה למד מן המוספא דכמוצות, ושוב כתב ששמע שנמצא באגדה שדומה כו' שאינו יוצא מפתח פלטרין שלו, וכתב ע"ז אבל בפר"א ראיתי כו' אינו יוצא לשוק לבדו (כ"ל) דמשמע דוקא לבדו ומשום כבוד או שמירה כמשי"ל אי"ה בנות ג"ח, אבל עם אחרים מותר ללכת. והמגיד משנה פ"י מה' אישות ה"ז על מ"ש הרמב"ם שאינו עוסק במלאכתו ואינו נושא וטותן בשוק כתב שהוא מפורש בתוספתא ופרקי ר"א, כוונתו שדין המלאכה מפורש בתוספתא כלשון הרמב"ן הג"ל ודין היציאה לשוק בפר"א: [דומה לפר"א] פירוש שכל העם מכבדין ומחבדין את מלכא, כך מרעיש ושושביניו של החתן מכבדין ומחבדין את החתן בכל מיני כבוד ושמחה: (נ) **אינו יוצא לשוק לבדו**. לכאורה היה משמע דמשום שזריך שמירה כדאימא ב"ר ה"א (ואף ביום קאמר, מדרשע שם ו"א אף ח"מ גילה, מכלל דליקן כולן אף ביום קאמר), ועי' מש"ל ס"פ י"ז משמדין את החופות כו', אלא שלשון אין יוצא לשוק אין מיושב לפ"י כ"כ, דאדרבא שוק דשכיחי ביה רבים לא היה צריך שימור ממוקיין, ועי' נפסחים [ק]. לענין זוגות דראה פני השוק בין כוס לכוס מצטל כח זוגות וכדלמרינן בתולין [ק] את דבוכתא דשכיחי רבים מאי נעית, אלא נראה שמשום כבוד הוא, שאין כבודו ללכת לבדו בלא לית אתר אחר לשרתו (ובמ"ס רש"י בנמנוח [נח] ד"ה ויין כו', הר"מ ברלין), ולשון הרמב"ם שהבאנו לעיל שכתב אינו יוצא לשוק לישא וליטן, אפשר היה מפרש דכשיצא לבדו

נראה עפי' כיוצא למו"מ ויב: (נ) **בך החתן לובש בגדי כבוד כו'**. כמ"ס [ישע' סא] כחתן יכהן פאר וגו', ולשון יכהן הוא כנגדי כהונה שנאמר בזה לכבוד ולתפארת: (ס) **בגדי כבוד כו' ימי המשתה**. וכן בקלים להלן נקט כל ז' ימי המשתה, אבל ביוצא לשוק וצפניו מאירות נקט סתמא. ואולי הא דפניו מאירות אפשר אינו כל ז' רק בשעת זמנו מחופו כלשון המקרא שביא והוא כחתן יוצא מחופו, וכלשון הר"ד אצדורה שם כתב דכל ז' ימי המשתה, ובמנחת המאור שם וצילקוט ל"ג כל ז' רק לענין משתה ושמחה, ומפני שאמר שם שהיה נמלך ישראל כל הימים, לכן מוכרח לפרש כחתן רק כל ז' ימי המשתה: (ס) **בך החתן מקלסין אותו**

כו'. כמ"ס קול חתן וקול כלה, שנראה פירושו שצמח קולות של ששון ושמחה שאמר תחלה, נשמע שמוכרים בקולם שם חתן וכלה שמשבחין ומקלסין אותן וי"א, ואע"פ שצ"כ דכמוצות [יח] מזכיר רק שנת הכלה, מ"מ אין סברא שלא היו משבחין גם החתן, ואפשר מני פלוגמיהו דצ"ח שמיא וצ"ח הלל שם כלה דוקא, משום שצמחין גם צ"ח הלל מודו שלא יאמר כ"א כמו שהיא, ומשום דאסתא כל דהו נישא לה דטע למיבד כו', ולא פליגי אלא כלה שהיא המקח שקונה החתן דבה ס"ל צ"ח הלל שישבחני **נענינו**: (ס) **בזה המלך פניו מאירות כאור החמה**. כמ"ס [משלי טז] **כאור פני מלך גו', וכתיב [תהלים כא] הוד והדר תשוב עליו, וכתיב [דברי הימים ב"ט ודניאל י"א] הוד מלכות, ומ"ס כאור החמה הוא כמ"ס [תהלים פט] כסאו כשמש נגדי, וע"ל פ"י: (ס) **בך החתן פניו מאירות כאור החמה שנאמר והוא כחתן כו'**. והרי זה צא ללמד מחתן על השמש ונמצא למד על חתן עמו שדומה לחמה, וע"ל ספ"י:**

הוספות הרד"ל [יא] הקולות אלו הן בתנאים, חתן וכלה בת"מ ומ"ל, ששון ושמחה בנו"ה, והודו את ה' צבאות ביסוד שבו ג"כ שם צבאות (שנכללין בו נ"ה וכמ"ס פט"ו אות א' ע"ש) כמ"ס בזה בראשית [יח] וכוהור חדש ריש שיר השירים. וכן י"ל נגדן ה' דברים שחושב כאן, אור החמה בת"מ, אינו יוצא לשוק לגירסת רמב"ם הוא כמ"ל כל כבודה בת מלך פנימה, ולגירסת שלנו אינו יוצא לבדו הוא שלא להפרידה מן דודה כל ז', ובגדי כבוד בנצח ששם הבגדים, ומקלסין בזה שבה והודאה, ומשתה ושמחה לגירסת הרמב"ן ביסוד: [יב] וכויקרא רבא פכ"ו אמרו שלא יצא אדם לדרך פחות משני בני אדם שאם יצא סופו נעשה כו' (ור"ל כמ"ס בבבבבב רבה פ"ב שכשהן שנים לבד ממנו הן חוזרין ומשמשיין זה את זה, אבל אם הוא רק אחד צמו, לפעמים צריך הוא לחזור ולשמשו), מיהו זה אינו כי אם בדרך, אבל לשוק בעיר די בלויית אחד: [יג] ומ"ס קול אומרים הודו את ה' צבאות יתפרש לפ"ז שהוא תשובת החתן והכלה בשומעם שמקלסין אותם בקול ששון ושמחה, ראוי להם להשיב אל המקלסים, לא לנו תשבחו ותקלטו כי אם הודו את ה' צבאות קול מצהלות חתנים מחופתם, שקול זה הודו את ה' צבאות הוא קול צהלת החתן בגאון ה' יצהלו לקול המקלסים אותם, ושינו לשון הפסוק, כדי שיהא מבואר יותר בלשון חתימת הברכה מעין פתיחתה. ותחלה רציני לומר ששינו לשון הפסוק מפני שאמרו בירושלמי ספ"ק דברכות שאין אומרים ברכה פסוק. (וי"ל שזהו טעם מנהג אשכנז שמוסיפין אור חדש בחתימת ברכת יוצר אור, שהוא בכדי שלא לסיים הברכה בפסוק כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו, וכ"מ אח"ז בתשובת הרמ"ע מפאנו ז"ל ס' ק"ב), מיהו הרי ברכת הודאה שבכהמ"ז מסיימת בפסוק ואכלת ושבעת וגו', וכן ברכת אתה קדוש בהוספה של ר"ה ויוהכ"פ מסיימת בפסוק ויגבה ה' צבאות במשפט, ובע"כ צ"ל דלא שייך בזה ברכה פסוק כי אם כשכל הברכה היא פסוק (או עכ"פ תחלתה), וכההיא דימיתי בירושלמי שם צהלי ורונני יושבת ציון וגו':

פירוש מהרז"ו

שמחה ונחת רוח, וכמו שכתוב [משלי טז, טז] כאור פני מלך חיים, ועיין לעיל פרק ב'. ולמד מפסוק והוא כחתן, שהשמש דומה לחתן, ובא החתן ללמד על השמש ונמצא למד, והוא מדה י"ב מל"ב מדרת:

פר אחד

ה', והאריך נמאמר הלזה נא"ר רחובות, ועיין לקמן סוף פ"ן גבי מרכיב מה מלך מלוקות אחרות:

מחופתו וגו'. ומדנמשל החמה לשמחת חתן ע"כ נמשל גם החתן למאור החמה.

בית הגדרל - ביאור מספיק

המלך אינו יוצא לשוק לבדו כו', מה המלך אינו עושה מלאכה אף החתן אינו עושה מלאכה, כן הועתק לשון הפרד"א בכ"י טור אה"ע כו' ס"ד ובמנורת המאור ח"ב נ"ג פ"ה כלל ו. והוא כחתן יוצא מחופתו וגו'. ומדנמשל החמה לשמחת חתן ע"כ נמשל גם החתן למאור החמה.

להודיע שכתובתה מאתים. ועיין מ"ש לקמן גבי ארמלתא
לית לה כסני. וק"ל:

דף יז ע"א ב"ש אומרים כל"ה כמות שהיא. י"ל ע"ד

שאמרו ביכמות דף ס"ג ע"ב אמר רבא

בא וראה כמה טובה אשה טובה וכו' שהתורה נמשלה בה

וכו'. א"כ י"ל כיון שמצינו שכנסת ישראל נמשלה לכלה

כמו שנאמר אחי מלבנון כלה ושבת נקרא כלה בואו ונצא

לקראת כלה וזהו שמרקרין לפניו כמה חשובה כלה כמות

שהיא רצה לומר שדברים גדולים נמשלים בה כמות שהיא:

שם לא תסמכו לנא וכו'. ז"ל הערוך בשם גאון אל

תסמכו לנו מן המסכסכים את הדברים זה בזה כמטוה

מסוכסך אלא שמסלסלים אותן ומעמידים דבר על אופניו

ולא מן שאין טעמיהן ברורין בכתב מסורטט ולא מן שחוטפין

את הדבר כחמוסין אלא מיושבין ולא מן שאין מתקנין את

הדברים ומייפין אותן ומי שטעמיהן כטורמוס עכ"ל. והדברים

עתיקין ויש לנו בזה להאריך בס"ד ואין כאן מקומו:

שם רבא דעמא מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא.

נראה שפירושו שאמר אף שהוא נשיא בעמיו ואפ"ה

הוא מנהיג את הדור ומשמשם. כמ"ש עבדות נתתי לכם.

וכ"ש במרביצי תורה שנאמר בהן ויט שכמו לסבול וגו'

שמקבל עליו עול תלמידים ללמדם ולהבינם ולהדריכם.

והיינו דאמרי כי אתא ממתיכתא דאע"ג שהוא רבא דעמיה

אפ"ה הוא מדברנא דאומתיה. ודמו דבר זה לבוצינא דנהורא

דהיינו אור הנר דאף שיתרון האור מן החשך. מ"מ האור

משמש את החשך ומאיר לו. ומה שאמרו בריך מתיך לשלם

עיין פירש"י. אבל הריטב"א פ"י שברכו להש"י שהביאו

לשלם לפ"ז היה צריך לגרוס מיתך לשלם בשני יו"דין

קודם התיי"ו:

שם אמרו עליו ע"ר וכו' ר' שמואל בר' יצחק מרקד

אתלת פירש"י שלשה בדין. וידוע דג' בדין של

הדס מרמוזין לג' אבות והיה כוונת ר' יהודה בר' אילעאי

להמשיך עלי' חוט של חסד מבחינת אברהם ולכן אמר כלה

נאה וחסודה ור' שמואל היה כוונתו להמשיך עלי' מבחינת

ג' אבות. ואפשר דירמוז בזה מ"ש בזהוה בפסוק וה' הולך

לפניהם בעמוד ענן בחינת אברהם ועמוד אש בחינת יצחק

ע"ש וכיון דאיהו כלל ימינא ושמאלה כחדא לכך זכה לעמודא

דנורא:

שם גמרא אי דמיין עלייכו ככשורא וכו'. יש לומר

ע"ד שאמרו לקמן בדף פ"ו ואגב' מיניה ככשורא

לצלמא משום שדרך הוא לצייר את הקורה והמסתכל בציוורו

אינו מתבונן אל תוכו כי אם על הציור שעליו הכא נמי קי"ל

דמותו להסתכל בתכשיטי כלה אבל לא בה עצמה כדאיתא

בש"ע וזהו שאמר אי דמיין עלייכו ככשורא שלא תסתכלו

בה אלא בתכשיטין שעליה שרא. וק"ל:

שם וזה וזה מלפני מלך. לכאורה הוי סגיא למיתני

מעבירין את הכלה לפני המלך וכ"ש מת. וצ"ל דאפי'

אי איכא תרווייהו מת וכל' כבוד המל' דוחה שניה'. ולכאור'

נרא' דאם המלך מוחל על כבודו י"ל דלענין מת עדי' טפי

מיהו אין אנו צריכין לכל זה כמבואר בחדושינו באריכות
לקמן דף פ"ט בס"ד ושם יתבאר מה שיש עוד לעיין בדבריהם

אלו. ודוק:

תוס' ד"ה ותו איבדה וכו' אע"ג וכו'. לולי דבריהם ז"ל

נלע"ד דהאי ותו היינו קושיא אפי' למ"ד כותבין

שובר דכיון דקתני הטמינה כתובתה כותבין שובר כ"ש

באבדה. בשלמא הא דקתני נשרפה יש לומר לפמ"ש לעיל

דקושיות הש"ס וכיון דרוב נשים בתולות נשאות וכו' אין

הקושיא אלא היכא דלא איתרע אבל היכא דאיתרע שאינה

מוציאה הכתובה לפנינו יכול לטעון שלא היתה בתולה א"כ

טובא קמ"ל הא דקתני נשרפה אע"ג דלא איתרע כיון שיש

עדי' שנשרפה אפ"ה בעינן עדים שרקדו בפני' כדמשני הש"ס

לעיל הואיל ואין לה קול איתרע רובא. אבל איבדה קשה

כיון דקתני הטמינה למה ליה איבדה. ולפי זה צריך להבין

מאי משני דאיבדה כהטמינה למ"ד כותבין שובר. ויש ליישב

לפמ"ש במתני' דאפילו ביש עידי הינומא מ"מ במקום

דאיתרע מצי טעין דפרע לה או מחלה לו הכתובה וכתב לה

כתובה אחרת על מנה כמ"ש הב"ש באה"ע סי' ס"ו ס"ג

וא"כ יכול לפרש איבדה כי הטמינה לאו משום דאין כותבין

שובר אלא משום דאינו מועיל העדים שרקדו לפני' כיון

דאיתרע יכול לטעון פרעתי כנ"ל. ולפי"ז צ"ל דהאי אלא כל

איבדה היא סתירה לדברי ר' אבהו דאמר זאת אומרת כותבין

שובר דאדרכא בברייתא קתני איבדה כי הטמיני' דמשמע

דאין כותבין שובר. ונהי דיש ליישב כנ"ל מ"מ אין הוכח'

דכותבין שובר דיותר יש לומר כפשטי'. ומנשרפה אין ראי'

דהא יש לומר דנשרפה אחר גירושין כמ"ש התו' ד"ה מאי

וכו' גם יש לומר דבאמת למאי דמסיק אלא כל איבדה כי

הטמינה ס"ל להבריי' דאין כותבין שובר דהא פלוגתא

דתנאי היא בב"ב וכן צ"ל ע"כ לר' יוחנן דס"ל דאינו יכול

לטעון אחר מעש' ב"ד אפי' היכא דאיתרע כמ"ש תו' והרא"ש

וס"ל נמי דכותבין שובר א"כ אין יפורש איבדה כי הטמינה

ע"כ צ"ל דאתיא כתנא דאין כותבין שובר והיינו דקאמר

מאן דמתני אמתניתין אבל אברייא לא כי קושין רצה לומר

קושיא דאיבד' למה לי דליכא לאוכוחי מהך ברייתא דכותבין

שובר. ודוק:

שם גמרא אלמנה מי לא אכלה בתרומה. נראה

מפירש"י בר"ה ראוי היתה וכו' דבתולה שלימה

נמצאת ולא בעולה שתפסל לכהונה וכו' דלפי הס"ד הי'

סימן זה לאחר שנמצאו לה בתולים להודיע שהיא כשרה

לכהונה וממילא הוא ראי' דנשאת כשהיא בתולה. ולפי"ז

צ"ל דהא דמקשה אלמנה מי לא אכלה בתרומה רצה לומר

דלפי מאי דאיתא לעיל דף י"ב דאפילו באלמנה שנכנסה

לחופה ולא נבעלה פריך וניחוש שמא תחתיו זינתה דאפ"ה

לענין כהונה חיישינן שנבעלה אע"ג דכתובתה מנה א"כ

שפיר פריך ד"ל דהיתה אלמנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה

והודיעו שהיא כשרה לכהונה ואפ"ה י"ל דכתובתה מנה.

ומשני שזה ראשית ועשו סי' זה בשעת נשואין קודם הבעילה

מוסף ליום ב של שבועות קמד 287
עֲלִיזִים שָׁשׂוּ וְתַחְתּוֹנִים עָלוּ. בְּקַבֵּלְתָּ
הַתּוֹרָה הַכְּתוּבָה מִסִּינִי (נ"א בקבלת תורה כתובת התן).
תוֹאֵר כָּהֵן מֵאֵד נִתְעַלָּה. בְּקַבֵּלְתָּ יוֹם זֶה
עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרִים:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ (בשבת רצה נא במנוחתנו) מִלֶּךְ
רַחֲמֵן רַחֵם עָלֵינוּ טוֹב וּמִטִּיב הַדָּרֵשׁ לָנוּ. שׁוּבָה
אֵלֵינוּ בְּהַמּוֹן רַחֲמֶיךָ. בְּגִלְלֵי אֲבוֹת שָׁעֲשׂוּ רִצּוֹנְךָ.
בָּנָה בִּיתְךָ כְּבִתְחֻקָּה וְכוּנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוּנוֹ. וְהִרְאֵנוּ
בְּבִנְיָנוּ וּשְׁמִיחָנוּ בְּתַקּוּנוֹ. וְהַשֵּׁב כְּהֲנִים לַעֲבוּדָתְךָ
וְלוֹוִים לְשִׁירָם וְלִזְמָרָם. וְהַשֵּׁב יִשְׂרָאֵל לְגִוְיוֹתָם. וְשֵׁם
נִעֲלָה וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוָה לְפָנֶיךָ בְּשֵׁשׁ פְּעָמֵי רְגְלֵינוּ.
כְּתוּב בְּתוֹרָתְךָ שְׁשֹׁשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאָה כָּל
זְכוּרְךָ אֶת פָּנָי יי אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר. בְּחַג
הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבִעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאָה אֶת
פָּנָי יי רִיקָם אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יי אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

וְהַשְׂיֵאנוּ יי אֱלֹהֵינוּ, אֶת בְּרִכַּת מוֹעֲדֶיךָ, לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם,
לְשִׂמְחָה וְלִשְׁשׂוֹן, כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ (לשבת אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ רַחֵם נָא בְּמִנּוּחָתְנוּ) כִּדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ,
שְׂפָעֵנוּ בְּמִטְבְּךָ, וְשִׂמְחָה נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ, וְמִיָּהֵר לָבֵנוּ
לַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת, וְתִנְחִידֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ (בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן) בְּשִׂמְחָה
וּבְשִׁשְׁשׁוֹן (שְׁבִעַת הַ) מוֹעֲדֵי קִדְּשְׁךָ, וְיִשְׂמְחוּ בְּךָ יִשְׂרָאֵל מִקְדָּשֵׁי
שְׁמֶךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יי, מִקְדָּשׁ (הַשְּׁבִעַת הַ) יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים:

פירוש ע"ט

די אונטערשטע עובדי כוכבים דא ווארען ניי גשטאלט איינער פֿלֶה די וויער גלייבט איז
ויד פֿרייען די ישראל אנטפאנגען די תורה אזו ווארען פֿרוםע דא ויי אנטפאנגען אין דיין
אוף דעם בארג סיני וואר בלֶה קאר נישט אז דס טאג די עשרת הדברות:

רצה

ברכות פ"ט

תקנה

כלים חדשים, אומר ברוך שהיחיד. מברך על הרעה מעין הטובה, ועל הטובה מעין הרעה. הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא. כיצד, היתה אשתו מעברת, ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא. היה כא בדרך ושמע קול צנחא בעיר, ואמר יהי רצון שלא יהיה אלו בני ביתי, הרי זו תפלת שוא: ה הכנס לבקר מתפלל שמים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר, ארבע, שמים בכניסתו ושמים ביציאתו, ונותן הודאה לשעבר, וצועק לתעור לבא: ה חזי ארס לבקר על הרעה קשם שהוא מברך על הטובה, ושנאמר (דברים ו) אלהים את יי אלהיך, בקל לבקר ובקל נפשך ובקל מאדך. בקל לבקר, משני צידיך, ביצר טוב וביצר רע, ובכל נפשך, אפילו הוא נוטל

שהיינו היינו שסבר הירושלמי שאין שייך הטוב והמטיב אלא בדבר שנחשד ולא נגרע ממנו כלום כמו בשמים ובסורה וגם כריך להיות שהיה אחריהם בהדים ובשמים נמי אמר בלית לאחריהם שמחה וכן בסורה טובה. אבל בזה בית השם כו' אינו יכול לבדק הטוב והמטיב אפילו בדלתא לוי אחריה. כי מה טוב לו שמתחלה היה לו משה ועשיו הולץ כו' וזו אינו שאל אלא שהיינו. וי"א אמר בירושלמי קנה אומר שהיינו מפני שמוציא מעות ע"ז ואינו שייך הטוב והמטיב אבל ניתן לו מחנה שלא הולץ ע"ז כלום מבדק הטוב והמטיב. והיינו אם יש אחריהם בהדים כמו בכל ברכות הטוב והמטיב ואשמעין בירושלמי דאף בדלתא היה יש חילוק בין ניתן לו לקנה. הרי זה תפלת שוא. כ"י אף על הדבר שיכול להיות אלא שיש ע"י טוב כדן כדן מה ה"ו שפלת שוא: מברך על הטובה מעין הירעה. כ"י אף על הטובה שלא מחנה שוא: וזעה שוא מה טובה מבדק והברכות הן הברכות הראויות להן שכחוצ לפיל על הטובה הטוב והמטיב ועל הרעה דיון אמת אבל א"א לפרש מבדק על הטובה בדבר הטוב והמטיב מעין הרעה אף שלא מה לפ"י איפכא ה"ו להו למחוי ומבדק על הטובה מעין הטובה כו'. (הלשון) מגומגם כאן ואפשר הכותב שמע וטעה ואמחני לא רצוני לשנות ממה שזמנא בכתבתי:

ה חייב אדם לברך כו' בשם כו. פי' נשמחה: בכך דבבר בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע. פי' הקנ"ה ברא הוצר הרע שאם לא היה הוצר הרע לא היה אדם אוכל כלל ולא יהיו יכולין לעבוד ה'. ח"ש דקדים י"ט שופטן. פי' כאשר הם אוכלין גם זה הוא אלווה עם י"ט שאין אוכלין אלא שהיו יכולין לעבוד ה'. והרשעים הם לא יאכלו עם השם ולומדים את ה"ה"ר. חו' יתירה שופטן. ח"ש כאן מתעורר ה' בנצח"כ. והיינו הדברים שהן מלד ה"ה"ר ה"ה"ה גם כיוונת ל' בכך נפש אפילו נוצר את נפשך. בנמ' דפסקים חיומא וסנהדרין שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודה כוכבים וג"ו וש"ד. ענדות כוכבים מנ"ל דמינא ר"א אומר להם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאורך. ואם נאמר בכל מאורך למה נאמר בכל נפשך. אם יש לך אדם שגופו חצי מן הממונן כל נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חצי עליו ממונו כל נאמר בכל מאורך. ושעמי שאמר בשמו דרם ר"א אומר כו' לך נאמר בכל נפשך וכי' דלפוס רהיטא קשה וכי' יש אדם בעולם שנשכיל ממון ומסור את עצמו למיתה כיון שמח מה חושלת לו בממונו ע"כ דה"ה אם יש לך אדם שממונו חצי עליו ממונו. פי' כו' יתין שפוטל יסורים על גופו כשביל ממנו. אם יש אדם שגופו חצי עליו כו' וימין ממונו בעד גופו פי' כשביל יסורים שלא יעשו לו יסורים על גופו. אבל מ' לפי' אינו מוכח כלל מצינו למסור נפשו למיתה. ר"ל דא"י

כנגד מדבר. על לפרוק ועם לניות הוא כנגד דומם. עם לנכות ומח לשחוק עם ספור ועם רקוד. שלפוס רהיטא הוא דבר אחד. שניה והספד ענין אחד הוא ושחוק ורקוד הוא ג"כ ענין אחד. אבל נראה שניה נקרא שנוכה בינו לבין עצמו. והספד נקרא שמספיד דברים ומודיע לעבר לריק. ושחוק הוא ג"כ בינו לבין עצמו שענין שחוק הוא שמה. אבל לריק הוא שחוק. והענין הוא עם לנכות הוא כנגד דומם שנאמר ממנו ממון או השפיד במו"מ ומצטער ע"י וכוה בפני עצמו וגם אם משכר ממון הריה ג"כ משמח בינו לבין עצמו. וזהו עם לשחוק ג"כ כנגד הדומם. עם ספור הוא מי שמח לו מח או נקרא הספד שמועיד לעור לריקין ורקוד נקרא עם ושואין ומרקדין לפני הכלה במאמר בלד מבינים כו' לך לא חייב למ"ד בספור ורקוד שחוק למ"ד הוא ליתמד. ואחא בנחמתי מי שמח ומוביל לפניו פטור מק"ש ומה הפסילין ומכל מלות האמורות בחורה ואסור ג"כ בת"מ ושחן ג"כ פטור מק"ש וואחא במסכת סוכה ח"ר חתן כו' פטור מן החפלה ומן הפסילין כו' לך לא בחוב למ"ד בספור ורקוד. עם להשליך כו' הוא דומם עם לחזוק הוא כנגד מדבר עם לבקש כו' הוא ג"כ כנגד מדבר וכנגד דומם. עם לקרוע כו' הוא כנגד דומם. עם לחסות כו' הוא כנגד דומם. והענין שחובס כסוקא אחד שי דברים וחילופי עין ענין אחד קו שורו בדומם חוה במדבר או במדבר וזמא. אבל ענין אחד להם והפסוק

מהדורא קמא

אמירת החתן
דברי תורה
והפסקתו ע"י
השומעים

א. מה שהמנהג מקובל ונהוג

מדורות הקודמים, כי

החתן שאומר דברי תורה

בסעודת החתונה, יתחיל לומר, אבל מיד

יפסיקוהו המסובין, ולא יניחוהו לגמור –

(על ידי שיתחילו לומר וכיוצא בביטול אחר).

והרב הקדוש נמחיר נהמן מברסלב ז"ען בשיחות

הר"נ (אית פו) כתב, כי הוא בחינת שברי

לוחות. אמנם צריך טעם על פי פשוטו.

ונראה לפי ענ"ד, כי חנה אף על פי שאמרו

חז"ל בכתובות (פו, ב), קלוסין

שאומרים לפני הכלה: "כיצד מרקדין וכו'

כלה נאה וחסודה". מכל מקום העיקר בעת

הסעודה לשמח את החתן, כדאמרינן

בברכות (ו, ב): "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו

משמחו, עובר" וכו'. והנה כתב המגן אברהם

(אורח חיים סימן תרע, סק"ד), ד"בנשואי בת תלמיד

חכם לעם הארץ, אם אומרים שירות

ותשכחות הוי סעודת מצוה". וגם בדברי

תורה – אם אומרים – הוי סעודת מצוה,

(כמו שכתב בסידר) [בפתחי תשובה] הלכות

גדרים (סימן ריו, סק"ז), [ו]לענין סעודת בר מצוה

בשם המהרש"ל בים של שלמה (בבא קמא פ"ז,

סימן לו), ועיין בשו"ת חות יאיר (סימן ט), על כן

שפיר הוי טעם לשבח מה שהחתן מתחיל

לומר דברי תורה כדי שתהיה הסעודה

סעודת מצוה, כי לא נאה שיחזיק הוא עצמו

לתלמיד חכם (שאז ממילא הוי הסעודה

סעודת מצוה), רק יהיה כגבר אשר דרכו

נסתרה, [ש]גם אם יוכל לומר קצת דברי

תורה, לא יחזיק עצמו לתלמיד חכם כנזכר.

אמנם המסובים והנאספים צריכין לכבדו

ולשמחו כנזכר לעיל, (וכדאמרינן

בסוף מועד קטן וכו', ב), 'כחתן יכהן פאר'

(ישעיה סא, י), כמו שהמצוה 'וקדשת' בכח, כן

בחתן להיות מיסב בראש וכו'), על כן

מפסיקין אותו בעת יתחיל לומר דברי

תורה, כלומר, שאינו צריך לומר דברי

תורה כדי להיות סעודת מצוה, כי בלא

הכי הוי סעודת מצוה בנשואי תלמיד חכם,

ובזה יחזיקוהו לתלמיד חכם, וזהו כבודו.

(ואין לסתור, דהא אם אומר החתן דברי

תורה, שוב אינו עם הארץ, ולא שייך

אצלו נשואי עם הארץ, כנזכר. זה אינו, דהא

קצת דברי תורה יוכל ללמוד את עצמו כמו

פזמון. אך שאנו מכבדין אותו להחשיבו

לתלמיד חכם באמת, שאינו צריך לומר

דברי תורה בסעודת חתונתו, כנזכר):

חמישאה אות נר, טעם לאמירת דברי תורה בסעודות
שבת. וכן להלן מהדורא שביעאה, אות כו טעמים
למנהג הצדיקים שלא לומר דברי תורה בסעודת
גישואין.

א. ראה מגן אברהם סימן רכה, סק"ד.

ב. על פי איוב ג, כג.

ג. וראה עוד להלן מהדורא תניינא אות יג ומהדורא

קלו דברי מהדורא שביעאה תורה

(מנחות כט, ב), ודברים שלא נגלו למשה נגלו
לרבי עקיבא, כמבואר במדרש רבה (כמדבר
רבה פ"ט, ט) – לדרוש בדברי תורה, ולכבד
לכל אחד מהנזמנים ומכובדים.

אולם באמת לא עשה כן, א"י כי כ"ד אלף
תלמידים היו לו לרבי עקיבא,
ומלבד חביריו הגדולים התנאים
ותלמידיהם, ובודאי היה מזמין את כולם,
ואם היה מכבד לכל אחד ואחד לומר תורה
על כל פנים ה' מינומטען לכל אחד ואחד,
אז היה מניע שיאריכו ימי המשתה ב' וג'
שנים ויותר – (בנכיון שעות השינה ותפלה
ואכילה וכיוצא), ולא מצינו כן בש"ס
כתובות (ח, א) ובמור ושלחן ערוך אבן העזר
(סימן סב, סעיף יג) רק עד י"ב חדש שלאחר
הנשואין – ונעכשיו אין אומרים שהשמחה
במעונו רק עד שבעת ימי המשתה, משום
שיערכה כל שמחה' כמבואר שם באבן
העזר.

ב) עוד מעם, על פי מה שכתבנו בדברי
תורה (מהדורא קמא, אות א), דעל ידו
שאומרים דברי תורה, אז נראה שמחזיקים
את החתן לעם הארץ ח"ו, עד שצריכים על
ידי זה לומר דברי תורה כדי שיהיה על ידי
זה סעודת מצוה, עיין שם.

ג) עוד מעם שלא מצינו שאמרו דברי
תורה, דרבי עקיבא לשיטתו כדמצינו
בכריתות (טו, א) במתניתין, דרבי עקיבא
שאל הלכה את רבן גמליאל ורבי יהושע
באיטלים של עימאום שהלכו ליקח בהמה
למשתה בנו של רבן גמליאל, ועיין שם
בתוספות (ד"ה שהלכו), וגם בדברינו בדברי
תורה (מהדורא רביעאה, אות יב), שלמדנו מזה דרך
הצדיקים זי"ע, כשמיאנים בנן של קדושים,
אז לא לבד המחזותן בעצמו מטריח את

אותם שהוא סוד היוש"ר של הנקודים וכו',
עד כאן לשונו הקדוש לענינו. וגם נודע
מכתבי האריז"ל (שער הכוונות דרושי הקדוש, דרוש א)
כי הקדוש מתחיל י'תגדל וי'תקדש ש'מיה
ר'בה, ראשי תיבות יוש"ר. וכיון שהוא
בחינת יוש"ר, הוא בעל כרחך ענין תחיית
המתים לו' מלכין דמיתו, על כן הוא שפיר
תיקון להעלאת הנשמות ולהחיותן בסוד
תחיית המתים כנוכר. יזכנו מיומים וביום
השלישי נחיה לפניו (על פי הושע ו, ב), בתוך
כלל ישראל:

בז. ארשום ממה שאמרתי בעת אמירת
לחיים להמסובים בסעודת חתונת
בתי תחי' לאיושט"א, עב"ג החתן שיחי'
לאיושט"א במזל טוב.

לענין מה שנהגים בעת
הצדיקים שלא
לומר ד"ת
בסעודת נישואין
(מהדורא קמא)
המסובים ומזמנים. ולעומת זה אצל
הצדיקים רבותינו ואבותינו זי"ע לא ראינו
כן, אלא שמחו ושימחו בכל מיני רקודין
ובדחנות ושמחות וזמירות שירות
ותשבוהות להשם יתברך, וכלי זמר מזמורי
חתן וכלה, וסעודות משתה ושמחה בכל
שבעת ימי המשתה.

ונראה מקורן קדוש וטהור מדברי חז"ל
בשבת (סו, ב), מעשה ברבי עקיבא
שעשה משתה לבנו, ועל כל כוס וכוס
שהביא אמר, חמרא וחיי לפום רבנן, חיי
וחמרא לפום רבנן ותלמידיהון – ונמה
שאמר כלשון כזה, עיין פירוש הדברים לפי
ענ"ד בדברי תורה (מהדורא רביעאה, אות לח), עיין
שם. ולכאורה לפי מנהג רבני אשכנז
בחתונת בניהם, היה לו לרבי עקיבא –
(שהיה דורש על ככל קוץ וקוץ תלי תלים

דברי מהדורא שביעאה תורה קלו

וכו, על פי דברי המתניתין באבות (פ"ד, מ"ה) כל הנהנה מדברי תורה וכו', היינו כשואמרים הרבנים הקרואים לחתונות תורות ואגדות, וכל אחד רוצה להראות כחו ונכורתו וכו'. אמנם להחתן לפי דברינו בזה (לעיל באופן ב) על פי דברינו בדברי תורה (מהדורא קמא, אות א) לא יכבדוהו ולא ישמחוהו בכל מה שירכו יותר בדברי תורה, [משמע שצריכין לעשות הארוחה סעודת מצוה הגדולה בשביל שהחתן אינו תלמיד חכם – (כמובא שם מדברי המגן אברהם הלכות חנוכה (סימן תרע, סק"ד)).

וזהו שאמרו כל הנהנה (מדברי תורה שלו שאומר כנ"ל) מסעודת חתן, ואינו משמחו (להחתן בזה, כי אדרבא מראה בזה שאין החתן תלמיד חכם, אם כן לא יכבדוהו בזה, ונראה שיצטרך לדברי תורתו בעת סעודתו כנ"ל). עובר בחמשה קולות של שמחת החתנים. וזהו שמסיים שאם משמחו זוכה לתור"ה וכו', (ועיין שם במהרש"א (ד"ה עובר בה' קולות) מהו שייכות התור"ה לכאן). ולפי דברינו, היינו כשקיימים בזה שישמחוהו ואת כל המסובים בלי אמירת דברי תורה של הקרואים, נראה שזהו בעצמו תור"ה וסעודת מצוה בנשואי תלמיד חכם בעזר ה' יתברך ולבת תלמיד חכם וכמובן. השם יתברך יעזרנו למען שמו ותורתו, בשמחת עולם על ראשינו, בביאת נואלנו, במהרה בימינו.

כח. ואדכרן מילתא בש"ס סוכה (כה, א שם), שמונים תלמידים וכו', [גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל], קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי, [אמרו עליו על רבן יוחנן בן

עצמו, רק גם חבריו, כמו רבי יהושע שם, גם למפל לקנות בהמה וכיוצא, דברים עולמיים וגשמיים, ורבי עקיבא לא יכול למצאם אז רק באיטלים, עיין שם (בדברי תורה). ועל כן לא אמרו דברי תורה, כיון שלמד מהם ששמחת חתן וכלה גדול יותר מדברי תורה, רק שתו ושמחו, ועל כל כוס וכוס אמרו (ו) חיי וחמרא וכו', ורוב ברכות בזמן חדוה ועת רצון ושמחה.

ד" אמרינן שם בכתובות (יז, א), מבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה, הרי להכנסת כלה ושמחתה גדול יותר מתלמוד תורה.

ה" מצינו בזהר הקדוש (פרשת בלק (ח"ג קפז, א) בינוקא, שראה להחכמים שבטלו זמן קריאת שמע, והתנצלו שהיה על ידי מזמוטי חתן וכלה, משמע שזהו גדול יותר.

ו' עוד יש לומר (בדרך צחות קצת), על פי דברי הש"ס בפרק ב' דחגיגה (יה ט) שעסקו במעשה מרכבה, שהיו מלאכי השרת מתקבצים כמזמוטי חתן וכלה. ואין לך גדול בחלק התורה ממעשה מרכבה, כדאמרינן בסוכה (כה, א) ועוד בכמה דוכתי: דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן הויות דאביי ורבא. ועם כל זה אמרינן כמזמוטי חתן וכלה (בכ"ף הדמיון), משמע דמזמוטי חתן וכלה גדול מזה, עד שהוצרכו להדמות להם. וגם זהו ספק אם כ"ף הדמיון דומה ממש.

ואמרתי עוד בזה (בצחות קצת), מהש"ס ברכות (ו, ט): כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות

ז. ראה זח"ב משפטים קכב, א.